

FEMKE
HERREGRAVEN

Femke Herregraven doet in haar werk onderzoek naar financiële en geologische zelforganiserende systemen die van invloed zijn op loop van de wereldgeschiedenis en individuele levens. Het onderzoek vormt de basis voor de ontwikkeling van nieuwe berekeningen, speculaties en gesprekken die hun weerslag vinden in haar tekeningen, teksten, scripts, video's en installaties.

Femke Herregraven is voor de Prix de Rome voorgedragen door Arnisa Zeqo.

In her work, Femke Herregraven researches the financial and geological self-organizing systems that are affecting the course of world history and individual lives. Her research is the point of departure for developing new calculations, speculations, and conversations that are reflected in her drawings, texts, scripts, videos, and installations.

Femke Herregraven was recommended for the Prix de Rome by Arnisa Zeqo.

Corrupted Air – Act VI
(2018–ongoing), three channel hoorspel en HD video installatie, 12:50 min, achtergelaten meubels, insulatiemateriaal, boek / three channel audio play and HD video installation, 12:50 min, abandoned furniture, insulation material, book. Installatie-zicht / installation view 'Femke Herregraven – Corrupted Air' Future Gallery, Berlijn / Berlin. Foto / photo Andrea Rossetti

NOMINEE

FEMKE
HERREGRAVEN

GENOMINEERD

EEN GROUND ZERO VOOR DE VERBEELDING

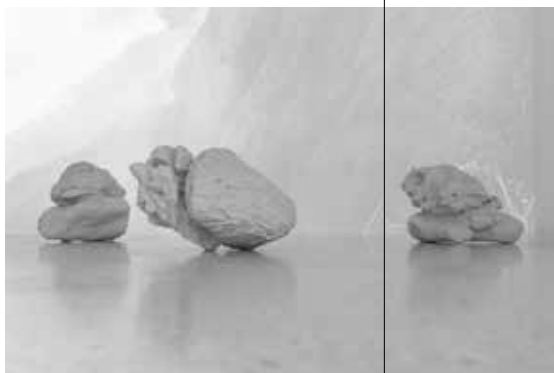
Wanneer je een sudoku voor gevorderden maakt, komt er een moment dat je een tijdelijk getal moet invullen. Dat is weliswaar een beredeneerde gok, maar toch een actie waar geen volledige zekerheid voor is. Zelf is het me daarom nooit gelukt, maar ik keek met gezonde jaloezie mee met vrienden die ergens vast kwamen te zitten, een getal gokten en vervolgens de rest van de sudoku konden oplossen. Ik stelde me dan stiekem voor dat de werkelijkheid zich even opdeelde in twee parallelle versies: eentje waarin een vier is ingevuld en eentje met een zeven. Gegokte getallen zijn minuscule ficties of speculaties, tot het moment dat ze waar blijken te zijn. Echter, ook wanneer dat niet zo is hebben ze wel degelijk invloed op het heden: de gemaakte stappen moeten heroverwogen worden, het andere getal ingevuld. Ook andere ficties, zoals aannames of geruchten, hoeven niet per se waar te zijn, maar kunnen wel een effect hebben op het dagelijks leven. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het ontlopen van iemand omdat je de roddels over hem gelooft.

Femke Herregraven is geïnteresseerd in instabiliteiten, ficties en onvoorspelbaarheden. In haar kunstenaarsstatement haalt ze moerassen aan, evenals vulkanische gebieden, kustlijnen en smeltend ijs. Het zijn terreinen die zich moeilijk laten definiëren omdat ze ofwel constant aan verandering onderhevig zijn, ofwel omdat ze plotseling kunnen veranderen. Ook haar eigen praktijk is moeilijk ergens op vast te pinnen, omdat die behoorlijk hybride van aard is. Ze is opgeleid als grafisch ontwerper, maar inmiddels is haar praktijk verschoven naar beeldende kunst en (artistiek) onderzoek. Destijds studeerde ze al af op de vraag hoe je als ontwerper ook onderzoeker kunt zijn. Later was ze resident aan de Rijksakademie van beeldende kunsten. Inmiddels noemt ze zichzelf kunstenaar, deels omdat anderen haar zo zijn gaan noemen. Een andere reden is dat kunstenaars niet per opdracht hoeven te werken, en als ze willen hun leven

A GROUND ZERO FOR THE IMAGINATION

When you are trying to solve an advanced level sudoku puzzle, at some point you need to fill in a provisional number. Although this is an educated guess, it is still a move that offers no absolute certainty. For that reason, I have never succeeded in solving one myself, although with a healthy dose of envy I have observed how my friends got stuck somewhere, guessed a number and subsequently solved the rest of the sudoku. It made me secretly imagine how, for an instant, reality would divide itself into two parallel versions: one with the number four filled in, and one with the number seven. Gussed numbers are tiny fictions or speculations, at least until the moment they turn out to be true. But even when that isn't the case, they absolutely do have an influence on the present: the steps taken have to be reassessed, and the other number has to be filled in. Other fictions, such as assumptions or rumours, do not have to be true per se, but can still affect daily life. Think for example of avoiding someone because you believe that the gossip about that person is true.

Femke Herregraven is interested in instability, fiction and unpredictability. In her artist statement she mentions swamps, as well as volcanic areas, coastlines and melting ice. These terrains are hard to define, either because they are subject to change on an ongoing basis, or because they might change overnight. Her own practice is also difficult to pin down, because it is distinctly hybrid by nature. Although Herregraven was trained as a graphic designer, her practice has since shifted to visual art and (artistic) research. Her graduation thesis at the time already focussed on the question whether a designer could simultaneously be a researcher. Later on, she performed a residency at the Rijksakademie van beeldende kunsten. She now calls herself an artist, also because others started to call her that. Another reason is that artists are not bound to working from assignment to assignment, and are free to spend their entire lives focusing on one specific project or subject if they want. That last characteristic only

*28,500 years and
1757 meters apart
(2018), single
channel HD video
11"40" loop, drie
cnc gefreesde
sculpturen /
single channel HD
video 11"40" loop,
three cnc-routed
sculptures, 50 x 40
x 35 cm.*

Installatiedetail /
installation detail
'Femke Herregraven – A reversal of
what is expected'
Westfälischer
Kunstverein,
Münster. Foto /
photo Thorsten
Arendt

FEMKE
HERREGRAVEN

partly applies to Herregraven. On the one hand, her research – based on data analyses, a large dose of curiosity and lots of reading – has led to several of her works sharing the same themes and backgrounds. On the other, she keeps stumbling across new insights, because if you keep digging, the most unexpected things turn out to be connected to each other. Her art features a mishmash of phenomena and developments from world politics, the financial world, geology, but also philosophy. That combination might sound rather cerebral on paper, but Herregraven has not completely sealed her work off in a conceptual sense. What's more, she is not interested in reducing a complex system to something that is manageable and simplified – quite the opposite. She actually wants to reveal how themes that at first glance do not seem to have much in common are interrelated, and how exciting that is.

According to Herregraven, the practices of the artist and the scientist are connected by the fact that they always start from an assumption, from the imagination. When a scientist comes up with the idea of a black hole – a concept that is not even visible –, they are taking a giant leap of faith. Unlike scientists, artists have a great deal of freedom when playing with assumptions because there is no need for them to substantiate their research results with proof. And that same assumption will actually help them create new artworks and even worlds. Whenever Herregraven becomes interested in a certain subject, she begins by unravelling it completely. And as soon as she has grasped the matter, she will take concepts or phenomena out of their now familiar contexts and allow them to lead new and unexpected lives. Frequently, she literally turns abstract questions into (acting) characters. They consequently end up in a space that is by definition fictional, or speculative – an exploration of reality. Herregraven aims to create a kind of ground zero, a restart after which anything can happen: an impulse to think about themes you had never contemplated at great length. However, she does alienate the created space, thus

Rain of Payload Ashes (2017), handgemaakt zijde parachutes, afmetingen variabel, waterstraalgesneden aluminium cubesats sculpturen / handmade silk parachutes dimensions variable, waterjet cut aluminium cubesats sculptures, 10 x 10 x 10 cm.

Installatiezicht / installation view
'Femke Herregraven – Captive Portals' Future Gallery, Berlijn / Berlin. Foto / photo Andrea Rossetti

Hinged Collisions – Dormant Strain (2018), drie cnc gefreesde houten panelen, metalen server racks, metalen scharnieren / three CNC-cut wooden panels, metal server racks, metal hinges, 174 x 72 x 3,5 cm.

Installatiezicht / installation view
'Femke Herregraven – A reversal of what is expected' Westfälischer Kunstverein, Münster. Foto / photo Thorsten Arendt

lang met een bepaald project of onderwerp bezig kunnen blijven. Die laatste karakteristiek is echter maar gedeeltelijk van toepassing op Herregraven. Enerzijds leidt haar onderzoek – op basis van zowel data-analyse als een grote dosis nieuwsgierigheid en veel lezen – ertoe dat verschillende van haar werken dezelfde thema's en achtergronden delen. Anderzijds stuit ze steeds op nieuwe dingen, want als je blijft spitten blijken de onverwachtste dingen met elkaar verband te houden. Je komt in haar kunst een kluwen tegen van fenomenen en ontwikkelingen uit de wereldpolitiek, de financiële wereld, geologie, maar ook filosofie. Op papier klinkt die combinatie misschien behoorlijk cerebraal, maar Herregraven metselt haar werk niet conceptueel dicht. Bovendien wil ze geen complex geheel terugbrengen tot iets dat behapbaar en gesimplificeerd is, integendeel. Ze laat juist graag zien hoe verknoopt thema's zijn die op het eerste oog weinig met elkaar te maken hebben en hoe spannend dat eigenlijk is.

Wat volgens Herregraven de praktijk van kunstenaars verbindt met die van wetenschappers is dat die altijd begint met een aanname – met verbeelding. Als een wetenschapper bedenkt dat er een zwart gat is dat hij – of zij natuurlijk – niet kan zien, dan is dat een enorme sprong in het diepe. In tegenstelling tot wetenschappers kunnen kunstenaars veel vrijer met aannames spelen, zonder dat zij deze ook moeten onderbouwen met bewijzen. Ze kunnen juist nieuwe kunstwerken en zelfs werelden scheppen op basis van diezelfde aanname. Wanneer een onderwerp Herregraven interesseert, begint ze dat helemaal uit te pluizen. Zodra ze er grip op heeft, haalt ze begrippen of fenomenen uit hun inmiddels vertrouwde context en laat ze hen eigenlijk nieuwe, onverwachte levens leiden. Niet zelden maakt ze letterlijk (handelende) personages van abstractere kwesties. Ze komen zo terecht in een ruimte die per definitie fictief is, of speculatief – een extrapolatie van de werkelijkheid. Herregraven wil een soort

FEMKE
HERREGRAVEN

imposing a condition that forces you, the viewer, to question what you are looking at and listening to. Or, as someone once aptly said to her: "You're not making art for lazy people."

When Herregraven and I talk to each other, she is right in the middle of the creative process for her new work for the Prix de Rome, entitled *Diving Reflex (Because We Learned Not to Drown, We Can Sing)*. Even though the outlines are already in place, this means that we both need to guess a couple of sudoku numbers. An important theme is the catastrophe bond, often referred to as cat bond. During her research, Herregraven became fascinated by this remarkable type of insurance that connects the worlds of geology and finance. When a geographical area is liable to be struck by a natural disaster, an insurance company may decide to trade bonds to cover possible damages. The moment such a disaster takes place under the terms and conditions as described – for instance an earthquake between now and four years –, the bondholders will have to pay, making it possible to compensate the damages. However, should those four years pass by without an earthquake occurring, the insurance company has to pay. It is a form of gambling; in a financial sense, but also in the sense that it creates a kind of dizzying parallel reality with its own trade system that is based on possible occurrences.

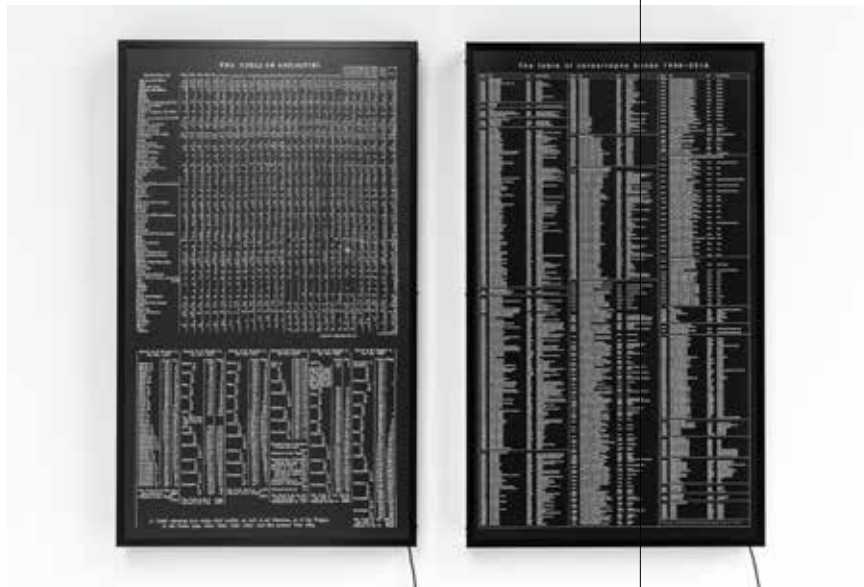

Terabytes Pushing Terrabites (2017), three channel HD video installatie, 5:26 min / three channel HD video installation, 5:26 min.

Installatiezicht / installation view Rijksakademie-OPEN 2017. Foto / photo Gert-Jan van Rooij

Corrupted Air (2018), twee lichtbakken van ieder 80 x 130 cm / light boxes 80 x 130 cm each.

Installatiedetail / installation view 'Femke Herregraven – A reversal of what is expected' Westfälischer Kunstverein, Münster. Foto / photo Thorsten Arendt

FEMKE
HERREGRAVEN

ground zero scheppen, een herstart waarin alles kan gebeuren: een aanzet tot nadenken over thema's waar je nog niet eerder bij stilstond. Haar voorwaarde is wel dat ze de gecreëerde ruimte vervreemdt en je als toeschouwer dwingt om je af te vragen waar je naar kijkt en luistert. Of zoals iemand ooit treffend tegen Herregraven zei: "Je maakt geen kunst voor luie mensen."

Op het moment dat Herregraven en ik elkaar spreken, zit ze volop in het maakproces voor het nieuwe werk voor de Prix de Rome, met de titel *Diving Reflex (Because We Learned Not to Drown, We Can Sing)*. We moeten dus allebei een aantal sudokucijfers gokken, maar de grote lijnen staan inmiddels vast. Een belangrijk thema is de *catastrofe-obligatie*, vaak *catbond* genoemd. Herregraven raakte tijdens haar onderzoek gefascineerd door deze opmerkelijke verzekering die de werelden van geologie en financiën met elkaar verbindt. Wanneer een gebied getroffen kan worden door een natuurramp, kan een verzekeraar obligaties verhandelen om mogelijke schade te dekken. Op het moment dat zo'n ramp onder de vastgestelde omstandigheden plaatsvindt – bijvoorbeeld een aardbeving tussen nu en vier jaar – moeten de obligatiehouders betalen, waardoor de schade vergoed kan worden. Echter, mochten die vier jaar zonder beving verstrijken, dan moet de verzekeraar betalen. Het is een vorm van gokken; in financieel opzicht, maar ook omdat er een soort duizelingwekkende parallelle werkelijkheid ontstaat met een eigen handelssysteem dat gebaseerd is op mogelijke gebeurtenissen.

Herregraven heeft al eerder kunst gemaakt rond dergelijke catbonds. In 2016 werkte ze aan een klein project dat *Volatility Storms* heet, en het onderwerp liet haar niet los. Vervolgens maakte ze *Corrupted Air* (2018): twee lichtbakken die een gedeeltelijk overzicht laten zien van dit soort obligaties uit de periode 1996 tot 2018. In principe is dit 'gewoon' een overzicht

In the past, Herregraven already created art around the subject of these cat bonds. In 2016, she worked on a small project called *Volatility Storms*, and after that she couldn't let go of the subject. She subsequently made *Corrupted Air* (2018): two lightboxes showing an overview of these kinds of debentures from the period 1996 to 2018. In essence it 'simply' presented a general account of bare, hard facts. And yet these boxes looked ominous. The many numbers convey a mysterious, sometimes even threatening impression, especially at a time when – not entirely fictitious – horror stories about big data are circulating. The undercurrent of these stories is often the fear of a world that is completely mapped and can therefore be controlled – always by something or someone other than you. *Corrupted Air* seems to be playing with that idea of controllability. After all, if anything, those stacks of data also convey a feeling of powerlessness. In that vein, the term 'an act of God' to describe natural disasters is significant. You can't analyse against nature.

The lightboxes from *Corrupted Air* are related to a later work: *Corrupted Air – Act VI* (2018). That work includes the first appearance of her character The Last Man: the privileged human being who is obsessed with his own extinction and is merely rehearsing scenarios of scarcity and despair. He is living in constant fear, always keeping an eye on the future as described by the cat bonds. This is why he has chosen to withdraw in a luxurious bunker that turns out to be a gilded cage. Using the index of projected future disasters from *Corrupted Air*, Herregraven is making a new iteration for *Diving Reflex*: a lightbox calendar stating all those catastrophes. The Last Man will also be present in this new work, as a ghostly apparition: without a body, just a voice sounding from a bunker made from a number of pallet containers. From the video that is also part of the work, it becomes clear that the containers are located on a ship. You can also hear some rumbling and other sounds, as if there's someone inside. Containers such as these are a symbol of largescale international trade.

Corrupted Air – Act VI (2018–ongoing), three channel hoorspel en HD video installatie, 12:50 min, achtergelaten meubels, insolatiemateriaal, boek / three channel audio play and HD video installation, 12:50 min, abandoned furniture, insulation material, book. Installatie-detail / installation detail 'Femke Herregraven – Corrupted Air' Future Gallery, Berlijn / Berlin. Foto / photo Andrea Rossetti

van kale, harde gegevens, maar de bakken ogen toch onheilspellend. De vele getallen maken een mysterieuze en zelfs dreigende indruk, vooral in een tijd waarin veel – niet helemaal ontorechte – angstverhalen circuleren over big data. De ondertoon daarvan is vaak de angst voor een wereld die geheel in kaart is gebracht en daardoor beheerst kan worden – altijd door iets of iemand anders dan jij. *Corrupted Air* lijkt met dat idee van controleerbaarheid te spelen. Uit die stapels gegevens spreekt immers juist ook een soort machteloosheid. Een van de Engelstalige termen voor natuurrampen is veelzeggend: *an act of God*. Tegen de natuur kun je niet op analyseren.

Deze lichtbakken zijn verwant aan een later werk: *Corrupted Air – Act VI* (2018). Daarin komt voor het eerst het personage The Last Man naar voren: de bevoorrechte mens die geobsedeerd is met zijn eigen uitsterven en scenario's van schaarste en wanhoop enkel repeteert. Hij leeft in constante angst, steeds met het oog op de toekomst die voorspeld werd met de catbonds. Daarom heeft hij zich teruggetrokken in een luxueuze bunker die een gouden kooi blijkt te zijn. Voor *Diving*

FEMKE
HERREGRAVEN

Moreover, just about every aspect of human life is transported in them: food, clothes, chemical waste. Even human beings are smuggled inside them. In a sense, it is very appropriate that *The Last Man*, with his fascination for speculations, is spending his final days in a container like that.

But in this new work for the Prix de Rome he will get some company. During her research in the Danakil Depression, an Ethiopian desert below sea level, she came across the contentious and fascinating aquatic ape hypothesis, describing a development that is alleged to have taken place in that area. The British marine biologist Alister Hardy (1896-1985) was one of the first to entertain the idea that the predecessors of man must have been living in the water for a long time. The Welsh feminist author and publicist Elaine Morgan (1920-2013) later wrote an accessible book in which she explored this hypothesis further. She wasn't a professional scientist, but her thirty-year study was nevertheless well-founded. Because of her efforts, the aquatic ape hypothesis managed to reach a much wider audience. As was to be expected, she was fiercely criticized, but after some time had passed, she increasingly found support in academic circles. Herregraven and Morgan are actually a lot alike: two researchers, rooted in the arts, and working outside the field of 'official' science. Herregraven stresses that it is impossible and unnecessary to exclusively gather knowledge through the scientific method.

Apart from Morgan's position as a researcher, Herregraven is also interested in the content of the aquatic ape hypothesis. It offers possible explanations for various phenomena. Supporters will for instance point out that children are attracted to water, and that while human beings have lost their fur, other apes still have theirs. Another thing that is often referred to is the diving reflex: when a mammal hits the water with its face, it will take a large breath of air and temporarily store extra oxygen in its body to keep from drowning.

Corrupted Air – Act VI (2018–ongoing), three channel hoorspel en HD video installatie, 12:50 min, achtergelaten meubels, isolatiemateriaal, boek / three channel audio play and HD video installation, 12:50 min, abandoned furniture, insulation material, book. Installatie-detail / installation detail 'Femke Herregraven – *Corrupted Air*' Future Gallery, Berlijn / Berlin. Foto / photo Andrea Rossetti

Reflex maakt Herregraven een nieuwe iteratie van het toekomstige rampenoverzicht uit *Corrupted Air*: een kalender in de vorm van een lichtbak waarop al die voorspelde catastrofes een plaats krijgen. De laatste mens is ook in dit nieuwe werk aanwezig, als een spookachtige verschijning: geen lichaam, alleen een stem. Die klinkt vanuit een bunker, opgebouwd uit een groep palletcontainers. In de video die ook deel uitmaakt van het werk blijkt dat de containers zich op een schip bevinden. Ook hoor je gestommel en andere geluiden, alsof daarbinnen iemand is. Zulke containers zijn een symbool voor grootschalige internationale handel. Zo'n beetje het hele menselijke leven wordt er bovendien in vervoerd: voedsel, kleren, chemisch afval. Er worden zelfs mensen in gesmokkeld. Ergens is het heel toepasselijk dat de door speculaties gefascineerde *The Last Man* zijn laatste dagen in zo'n kist slijt.

In het nieuwe werk voor de Prix de Rome krijgt hij echter gezelschap. Herregraven stuitte tijdens haar onderzoek in de Danakildepressie, een woestijn onder zeeniveau in Ethiopië, op de omstreden en fascinerende wateraaphypothese, die een ontwikkeling beschrijft die in dat gebied gesitueerd zou zijn. De Britse zeebioloog Alister Hardy (1896-1985) was een van de eersten die zich bezighield met het idee dat de voorlopers van de mens lange tijd deels in het water leefden. De Welshe feministische auteur/publicist Elaine Morgan (1920-2013) schreef later een toegankelijk boek waarin zij deze hypothese verder uitdiept. Ze was geen professionele wetenschapper, maar ging evenwel dertig jaar lang gefundeerd te werk. Door haar inspanningen bereikte de wateraaphypothese een veel breder publiek. Zoals te verwachten kreeg ze felle kritiek, maar na verloop van tijd begon ze ook in wetenschappelijke kringen steeds meer bijval te krijgen. Herregraven en Morgan lijken eigenlijk wel op elkaar: twee onderzoekers die afkomstig zijn uit de kunsten en buiten de 'officiële' wetenschap om werken. Kennis kan en hoeft niet alleen via de wetenschappelijke methode vergaard te worden, benadrukt Herregraven.

People assume that this reflex also enabled human beings to sing, which in turn eventually led to the development of speech. Herregraven shows me the cross-sections of two throats. The larynx of the chimpanzee is almost horizontal, while that of the human is slanted and goes deeper into the body. It is also longer, which enables the vibrations needed for speech. The human language is said to have developed by accident, as it were, possibly thanks to the water.

A fictionalized version of Elaine Morgan is present in *Diving Reflex*. In it, she is the first aquatic ape to develop speech. She also acts as a reflection character for *The Last Man*. Embodied by a 'stand-alone' larynx on a diving board, she is ready for the water. In addition, she is brought to life through a sound composition for which Herregraven collaborated with the composer and sound artist Benny Nilsen. Aquatic sounds, recorded in the Danakil Depression and other places, can be heard in the background – as if you have submerged. In the foreground the fictional Morgan can be heard singing, talking, mumbling, humming, and performing her diving reflex. These sounds are overlapping, exploring, a bit like a child that not only has discovered it can talk, but also wants to use that new-found skill to comment on its environment. This version of Morgan, who Herregraven has named *The Becoming Voice*, is situated in the eternal here and now – in stark contrast to the eternal 'what if?' *The Last Man* is stuck in. Furthermore, they are not only reflective of each other, but also of the spectators. The duo represents a recognizable, universal (inner) conflict between open-mindedness and fear.

Together you might consider them to be symbols of the present and the future, simply standing beside each other in this unstable, and therefore all the more exciting, world. After all, time is a relative concept in *Diving Reflex*. Here Elaine Morgan is in fact also 'simply' the aquatic ape that she herself described: a chronological

Seismic Parallax (2017), zoutprints
prints gemaakt van zout verzameld in de Danakil
Depressie in Ethiopia, zilvernitraat, op
Hanemuhle
Platinum Rag / salt prints from salt collected in the Danakil Depression in Ethiopia, silvernitrate, on Hanemuhle Platinum Rag, 70 x 100 cm.

Installatiezicht / installation view
'Femke Herregraven – Captive Portals' Future Gallery, Berlijn / Berlin.
Foto / photo
Andrea Rossetti

Naast de positie van Morgan als onderzoeker, vindt Herregraven de wateraaphypothese ook inhoudelijk zeer interessant. Die biedt een mogelijke verklaring voor een verscheidenheid aan fenomenen. Voorstanders wijzen er bijvoorbeeld op dat kinderen zich aangetrokken voelen tot water, en op het feit dat bij de mens de vacht is verdwenen terwijl de andere apen die nog steeds hebben. Ook wordt het duikreflex vaak aangehaald: wanneer een zoogdier met zijn gezicht het water raakt, neemt hij een flinke ademteug en slaat hij tijdelijk extra zuurstof op in zijn lichaam. Daardoor verdrinkt hij niet. Er wordt aangenomen dat deze reflex het óók voor mensen mogelijk maakte om te zingen, en dat daardoor uiteindelijk het spraakvermogen is ontstaan. Herregraven laat me dwarsdoorsnedes zien van twee kelen. Bij de chimpansee ligt het strottenhoofd bijna horizontaal, bij de mens gaat het schuin en dieper het lichaam in. Het is langer, waardoor de trillingen gemaakt kunnen worden die nodig zijn voor spraak. De menselijke taal zou als het ware per ongeluk zijn ontstaan, wellicht met dank aan het water.

Elaine Morgan is in een gefictionaliseerde vorm aanwezig in *Diving Reflex*. Ze is daarin de eerste wateraap die spraak ontwikkelt. Ook is ze een spiegelbeeld voor *The Last Man*. Ze wordt belichaamd door een 'los' strottenhoofd op een duikplank: klaar voor het water. Daarnaast komt ze tot leven via een geluidswerk waarvoor Herregraven heeft samengewerkt met componist en geluidskunstenaar Benny Nilsen. Op de achtergrond zijn watergeluiden te horen – onder meer opgenomen in de Danakildepressie –, alsof je kopje onder gaat. Op de voorgrond hoor je de fictieve Morgan zingen, praten, murmelen, hummen, en haar duikreflex. Die geluiden lopen door elkaar, aftastend, een beetje als een kind dat niet alleen ontdekt dat hij kan praten, maar daarmee ook iets kan zeggen over zijn omgeving. Deze versie van Morgan, door Herregraven *The Becoming*

FEMKE
HERREGRAVEN

mindfuck. But that doesn't mean that the past is missing in this world. It is present in the background and appears to be rather erratic. Herregraven explains that the concept of 'catastrophe' is derived from the Ancient Greek theatre tradition and means something like an abrupt plot twist, often clashing with its logical progress. Only in the eighteenth century, the word would be used for the first time to describe a natural disaster. In science, some hypotheses and theories are not that easily accepted, Herregraven relates, because they are so very different from the accepted story – that, incidentally, may not be that well-founded either. The mechanism of not accepting is not always a case of plausibility, but frequently also of discomfort because it upsets an entire world image. In that case it would not so much be the past itself that changes, but its representation – not the event, but its re-narration or recollection. Final proof of the aquatic ape would cause such an extensive rewrite. My imagination is immediately set to work. I am visualizing an inverse catastrophe, a kind of whirlwind. After it stops raging, all history books turn out to be altered – and with that, the future. The Last Man's calendar is changing right in front of his eyes.

Precarious Marathon (2015), time-based generatieve audiovisuele installatie / time-based generative audiovisual installation. Installatiezicht / installation view 'Extension du domaine du jeu', Centre Georges Pompidou, Parijs / Paris.

Voice genoemd, bevindt zich in een eeuwig hier en nu – een groot contrast met de constante 'wat als?' waarin The Last Man leeft. Ze spiegelen bovendien niet alleen elkaar, maar ook de toeschouwers. Het duo staat voor een herkenbare, universele (innerlijke) tweestrijd tussen onbevangenheid en angst.

Samen zou je ze als symbolen kunnen zien voor heden en toekomst, die in deze instabiele – en daardoor zo prikkelende – wereld gewoonweg naast elkaar bestaan. De tijd is in *Diving Reflex* immers iets heel betrekkelijks. Elaine Morgan is hier namelijk ook 'gewoon' de wateraap die ze zelf beschrijft: een chronologische mindfuck. Dat wil niet zeggen dat het verleden in deze wereld ontbreekt. Dat is op de achtergrond aanwezig en blijkt nogal veranderlijk van aard te zijn. Herregraven vertelt dat het begrip 'catastrophe' afkomstig is uit het theater van de Oude Grieken en zoiets betekende als een abrupte omslag in het verhaal, vaak vloekend met de logische voortgang daarvan. Pas in de achttiende eeuw werd het woord voor het eerst gebruikt om een natuurramp aan te duiden. In de wetenschap worden sommige hypothesen en theorieën niet snel geaccepteerd, vertelt Herregraven, omdat ze zo sterk verschillen van wat het gangbare verhaal is, dat trouwens ook niet altijd even stevig gefundeerd is. Het niet-accepteren is niet altijd een kwestie van plausibiliteit, maar vaak ook van onbehagen omdat het complete wereldbeeld op zijn kop wordt gezet. Het verleden zelf verandert dan niet zo zeer, maar wel de presentatie ervan – niet de gebeurtenis, maar de navertelling of herinnering. Definitief bewijs voor de wateraap zou zo'n enorme herschrijving teweeg brengen. Mijn verbeelding begint gelijk te werken. Ik stel me een achterwaartse catastrofe voor, een soort wervelwind. Nadat die uitgeraasd is, blijken alle geschiedenisboeken te zijn veranderd – en daarmee ook de toekomst. The Last Man ziet zijn kalender voor zijn ogen veranderen.

FEMKE
HERREGRAVEN

Sprawling Swamps
(2016–ongoing)
interactieve
virtuele 3D-
omgeving en
'Sprawling
Swamps Docking
Station' (2018)
houten platform,
digitale print,
zwembad ladder /
interactive virtual
platform and
'Sprawling
Swamps Docking
Station' (2018)
wooden platform,
wallpaper,
swimming pool
ladder,
220 x 784 x 350 cm.

Installatiezicht /
installation view
'Femke
Herregraven –
A reversal of
what is expected'
Westfälischer
Kunstverein,
Münster. Foto /
photo Thorsten
Arendt

FEMKE HERREGRAVEN (1982, Nijmegen, NL) lives and works in Amsterdam. Herregraven studied Graphic Design at ArtEZ, Arnhem (BA 2003-2007), and Design at the Sandberg Instituut Amsterdam (MA 2008–2010). From 2017 to 2018 she was a resident artist at the Rijksakademie van beeldende kunsten, Amsterdam.

Solo exhibitions of Herregraven's work were shown at Future Gallery, Berlin (2017, 2019), Westfälischer Kunstverein, Münster (2018), Expoplu, Nijmegen (2019).

MAARTEN BUSER (1991) is a poet and art historian. In 2016, he made his debut with a collection of poems entitled *Club Brancuzzi*.

FEMKE HERREGRAVEN (1982, Nijmegen) woont en werkt in Amsterdam. Herregraven volgde de opleiding Graphic Design aan ArtEZ, Arnhem (BA 2003-2007) en Design aan het Sandberg Instituut Amsterdam (MA 2008–2010). Van 2017-2018 was zij deelnemer bij de Rijksakademie van beeldende kunsten, Amsterdam.

Solotentoonstellingen van Herregraven's werk waren te zien bij Future Gallery, Berlijn (2017, 2019), Westfälischer Kunstverein, Münster (2018), Expoplu, Nijmegen (2019).

MAARTEN BUSER (1991) is dichter en kunstkriticus, en debuteerde in 2016 met de gedichtenbundel *Club Brancuzzi*.